

Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankası

Ülkenin iç, dış turizmini geliştirmek ve her türlü bankacılık faaliyeti ile meşgul olmak üzere kurulmuş olan kuruluş.

Türkiye’de 1950’li yıllarda gelir çeşitliliğini arttırmak için turizm faaliyetlerine önem verilmeye başlanmıştır. Bu nedenle ülkenin iç, dış turizmini geliştirmek ve her türlü bankacılık faaliyeti ile meşgul olmak üzere 4/5413 sayılı Kararname ile 23 Haziran 1955 tarihinde “Türkiye Turizm Bankası Anonim Şirketi” kurulmuştur. Ankara merkezli olarak 50 yıl müddetle ve 10 milyon lira sermaye ile kurulan bankanın ilk başkanı Prof. Dr. Muhlis Ete’dir. Kurucu üyeler ise Lütfi Kırdar, Burhanetten Onat, Mehmet Aldemir, Fahrettin Ulaş, Mithat Dülge ve Suat Yurtkoru’dur. Banka, 15 Ağustos 1955 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Türkiye Turizm Bankası faaliyetlerine devam ederken turizm endüstrisindeki yatırımları arttırmak ve desteklemek üzere 7470 sayılı ve 04.05.1960 tarihli Kanunla Basın-Yayın ve Turizm Vekâletine “Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankası Anonim Şirketi” adlı bir banka kurmak için salâhiyet verilmiştir. Bakanlığın çalışmaları neticesinde T.C. Turizm Bankası, Bakanlar Kurulunun 5/1483 sayılı Kararnamesi ile 26.07.1961 tarihinde resmen kurulmuştur. Bankanın sermayesi 300 milyon lira olarak belirlenmiştir. Banka kuruluşundan birkaç ay sonra 08.02.1962 tarihinde faaliyete başlamıştır. Bankanın Genel Müdürlüğüne 28.04.1962 tarihinde 6/415 sayılı Kararname ile Orhan Kubat atanmıştır. Bankanın ilk Genel Kurulu ise Osman Dardağan, Enver Batumlu ve Rifat Alabay’dan oluşmaktadır.

Bankanın ana faaliyet alanı turizm endüstrisini desteklemek ve bankacılık işlerini yürütmek olarak belirlenmiştir. Buna istinaden bankanın görevleri şu şekilde belirtilmiştir:

A-Turizm Endüstrisi İşleri

- 1.Turistik tesisler kurmak, işletmek, icar ve isticar etmek, satmak,
- 2.Basın-Yayın ve Turizm Vekâletince tespit edilecek turistik mahallerde turizme bilvasita hizmet edecek inşaat yapıp kiralamak ve satmak,
- 3.Turistik mahaller ve yollardaki tarihi kaleler, kervansaraylar ve benzeri abidelerin muhafaza ve bakımlarıyla vazifeli idarelerce restore edilmiş olanlarda, mimari ve inşai esaslarında değişiklik yapmamak, tarihi kıymetlerini haleldar etmemek üzere Maarif Vekâletinin müsaadesi ve bankanın Hazine ile müştereken tespit edecekleri esaslar dâhilinde lokanta, otel ve misafirhane gibi işletmeler kurmak,
- 4.Kamp yerleri tesis ve idare etmek,
- 5.İşçi ve memurların tatil ve dinlenme ihtiyaçlarına cevap verecek sosyal turizm tesisleri kurmak,
- 6.Millî parklarda ve koruma sahalarında lüzum ve ihtiyaca göre turistik tesisler kurmak ve işletmek,
- 7.Turizm endüstrisine lüzumlu malzeme ve teçhizatı imal veya ithal etmek ve bu malzeme ve teçhizatın ticaretiyle meşgul olmak,
- 8.İçerde ve dışarda turizm ve seyahat acentaları açmak,
- 9.Turistik otobüsler ve diğer turistik nakil vasıtaları çalıştırmak ve bunlara ait servis istasyonları kurmak ve işletmek,
- 10.Hatıra eşyası imal etmek veya ettirmek, satın almak ve satmak,
- 11.Müzelerle mutabakat hâlinde müzelerin propagandasına ve müze eserlerinin tanıtılmasına hizmet edecek neşriyat yapmak, biblolar, tablolar, albümler, kartpostallar ve benzeri eşya imal ettirmek ve satmak,
- 12.Yabancı müessese ve firmalar ve turizm endüstrisi inşaat ve işletme şirketleriyle ortaklık ve iştirakler kurarak Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde İş birliği yapmak,
- 13.Yerli ve yabancı, resmî veya hususi seyahat acentaları, nakliyat şirketleriyle münasebetler kurmak,
- 14.Mevzularına giren işlerle alakalı sigortalar yapmak veya sigorta şirketlerine iştirak etmek,
- 15.Turizmle ilgili diğer her nevi ticari, sınai ve mali işleri yapmaktır.

B-Bankacılık İşleri

- 1.Turizm endüstrisi müessese ve işletmelerine lüzumlu kısa, orta ve uzun vadeli krediler açmak,
 - 2.Sosyal turizmi tasarruf yoluyla kolaylaştıracak mevduat kabul etmek,
 - 3.Bankalar Kanunu hükümleri dairesinde her türlü banka muameleleri ile iştigal etmek ve mevduat kabul etmektir.
- T.C. Turizm Bankasının resmî kuruluş tarihinden itibaren Türkiye Turizm Bankası aktif ve pasifleriyle beraber bu

bankaya intikal etmiştir. Bu nedenle iki banka arasındaki intikalin sağlanabilmesi için de tedbirler alınmıştır. Buna göre Ziraat Bankası'nın Türkiye Turizm Bankasındaki mevduatı mukabilinde hissedarlara ise sahip oldukları hisse senetleri mukabilinde T.C. Turizm Bankasının hisselerinden verilecek, istemeyenlere ise hisse senetlerinin bedeli ödenecektir. T.C. Turizm Bankası kadrolarına alınmayan eski bankanın memur ve müstahdemlerine de kanunlar dâhilinde tazminat verilmesi kararlaştırılmıştır.

Faaliyet sürecinde T.C. Turizm Bankası Kanununda bazı değişiklikler yapılarak hem bankanın sermayesi arttırılmış hem de görev ve yetkileri genişletilmiştir. Bu değişikliklerden ilki 1570 sayılı ve 09.03.1972 tarihli Kanunla yapılmıştır. Bu kanunla bankanın sermayesi 500 milyon liraya çıkarılmıştır. Merkez Turizm Komitesine verilmiş olan turizm kredisi işleriyle bu işlere ait fon ve bu fonla ilgili olarak İller Bankasına verilmiş görev ve yetkiler T.C. Turizm Bankasına devredilmiştir. Ayrıca Bankanın merkezi bulunan Ankara dışında gerekli görülen yerlerde de şube açmasına izin verilmiştir.

Turizm sektöründe yaşanan gelişmelere bağlı olarak bankanın sermayesinin bir misline kadar arttırılması Bakanlar Kurulunca kabul edilmiş ve kısa süre içinde yeniden düzenleme yapılarak bankanın sermayesi 17.05.1973 tarihinde 600 milyon liraya hemen ardından 7/10493 sayılı ve 04.08.1975 tarihli Kararname ile 750 milyon liraya yükseltilmiştir.

Bakanlar Kurulunun 7/15986 sayılı ve 27.07.1978 tarihli Kararnamesi ile önemli bir değişiklik daha yapılarak Banka turizm endüstrisi ile uğraşan gerçek ve tüzel kişilere teminat mektubu vermeye yetkili kılınmıştır. Yine Bakanlar Kurulunun 7/17465 sayılı ve 30.04.1979 tarihli Kararı ile ülke kalkınmasında turizm sektöründen beklenen katkıyı geliştirmek, turizm yatırım ve işletmeciliğinde kamunun etkinliğini arttırmak ve özel kesimin turizm alanında yatırım yapmasını özendirmek amacıyla Bankanın dış turizm yönünden önceliği saptanan bölgelerde turistik tesisler ile yan hizmet üniteleri kurması ve işletmesi kararlaştırılmıştır.

2520 sayılı ve 11.09.1981 tarihli Kanun ile T.C. Turizm Bankası Kanununda yapılan değişiklikle Bankanın sermayesi 15 milyar liraya yükseltilmiştir. Ayrıca kanuna eklenen yeni madde ile Bankanın elde ettiği gelirler Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden edineceği gayrimenkuller ise her türlü vergi, resim ve harçtan muaf tutulmuştur.

T.C. Turizm Bankası'nın statüsü, 08.06.1984 tarih ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereğince diğer iktisadi teşekküllerle ilişkilerini arttırarak ekonomik gereklere uygun olarak verimliliğini ve kârlılığını arttırmak üzere yeniden düzenlenmiştir. Buna bağlı olarak bankanın sermayesi 50 milyar liraya çıkarılmıştır.

Türkiye'de 1980'li yılların sonlarındaki özelleştirme politikasından T.C. Turizm Bankası da payını almıştır. 3291 sayılı ve 28.05.1986 tarihli Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Özelleştirilmesine İlişkin Kanun gereğince Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulunun 30.04.1987 tarih ve 54 sayılı Kararına göre bankanın özelleştirilmesine karar verilmiştir. Buna istinaden T.C. Turizm Bankası A.Ş. bünyesinde yer alan ve TURBAN adı ile anılan işletmeler, Yüksek Planlama Kurulunun 27.09.1988 tarih ve 88/9 sayılı Kararıyla bankadan ayrılarak özel şirket statüsü kazanmışlardır. Bu ayrılmadan bir süre sonra kuruluşundan itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren T.C. Turizm Bankası 3046 sayılı Kanun gereğince 15.11.1988 tarihinde Başbakanlığa bağlanmıştır. Yüksek Planlama Kurulu'nun 20.01.1989 tarih ve 89/T-2 sayılı Kararı ile T.C. Turizm Bankası A.Ş.'nin tüm aktif ve pasifleriyle Türkiye Kalkınma Bankası'na devredilmesi sonucu T.C. Turizm Bankası faaliyetlerine son vermiştir.

Nedim SARIGÜZEL

KAYNAKÇA

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA).

BCA, 30 18 1 2/140 60 12 /12-19/23.06.1955.

BCA, 30 18 1 2/161 39 11/12/26.07.1961.

BCA, 30 18 1 2 /164 16 18 /31/28.04.1962.

BCA, 30.18.1.2./338 63 3/154-146/04.08.1975.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluşların Bağlı Oldukları Bakanlıkların Değiştirilmesi (16 Kasım 1988), Resmî Gazete (Sayı: 19991), Erişim adresi: <https://www.Resmîgazete.gov.tr/arsiv/19991.pdf>.

T.C. Turizm Bankası Ana Statüsü (9 Mart 1985), Resmî Gazete (Sayı: 18689), Erişim adresi: <https://www.Resmîgazete.gov.tr/arsiv/18689.pdf>.

Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankası Kanunu (10 Mayıs 1960), Resmî Gazete (Sayı: 10501), Erişim adresi: <https://www.Resmîgazete.gov.tr/arsiv/10501.pdf>.

T.C. Turizm Bankası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (15 Eylül 1981), Resmî Gazete (Sayı: 17459), Erişim adresi: <https://www.Resmîgazete.gov.tr/arsiv/17459.pdf>.

1570 Sayılı Kanun (19 Mart 1972), Resmî Gazete (Sayı: 14133), Erişim adresi: <https://www.Resmîgazete.gov.tr/arsiv/14133.pdf>.

7/15986 Sayılı Kararname (12 Ağustos 1978), Resmî Gazete (Sayı: 16375), Erişim adresi: <https://www.Resmîgazete.gov.tr/arsiv/16375.pdf>.

7/17465 Sayılı Karar (5 Haziran 1979), Resmî Gazete (Sayı: 16657), Erişim adresi: <https://www.Resmîgazete.gov.tr/arsiv/16657.pdf>.

Araştırma ve İnceleme Eserler

ÖZDEMİR, Mehmet, "Türk Turizm Tarihi İçinde TURBAN Yeri ve Önemi", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, C. 3, S. 6, Kasım 1992, s. 23-34.

TURBAN-Türk Turizmde 35 Yıl, Turban Turizm A.Ş. Yayını, Ankara 1990.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turkiye-cumhuriyeti-turizm-bankasi/?pdf=6009> adresinden erişilmiştir